

SPROGSTART 1-3 ÅR

INTRODUKTION FOR
VUGGESTUEPÆDAGOGER OG DAGPLEJERE

BIBLIOTEKERNES
Sprogspor

 **Aalborg
Bibliotekerne**

SPROGSTART

Sprogstart er ambitiøst på børnenes vegne!
Ambitiøst fordi fordybelse kræver mod og åbenhed. Men også ambitiøst i forhold til at rumme alle børn – med respekt for alle og plads til forskellighed.

Vi håber på, at sprogstartsmaterialerne giver en masse sjove oplevelser for både børn og voksne.

God sprogstart!

HAR DU SPØRGSMÅL?

Har du spørgsmål til afviklingen af Sprogstart, så tag kontakt til dit lokale bibliotek.

ANSVARSHAVENDE KONTAKTPERSONER

Aalborg Bibliotekerne
Gritt Bang Elmeskov og Camilla Kvist Jepsen
sprogstart@aalborg.dk

Udgivelse: Oktober 2020

Sprogstart virker!

Resultater fra forskningsprojektet 2019

- 1) Der er signifikante, positive effekter på ordforråd og rim
- 2) Sprogstart understøtter alle børn uanset baggrund
- 3) Antallet af sessioner er vigtigt. Jo flere, jo bedre

[Dorthe Bleses & Benedicte Donslund Vind, Sprogstart - Bibliotekernes sprogindsats for børnehavebørn, 2019]

HVORFOR SPROGSTART?

Bibliotekernes Sprogspor vil med Sprogstart 1-3 år give børn gode muligheder for at forbedre deres sprogforståelse og sprogbrug gennem fælles litteraturoplevelser.

En fælles litteraturoplevelse kan skabe gode rammer for fordybelse og etablering af fælles opmærksomhed. En fælles læseoplevelse, som giver mulighed for en meningsskabende samtale – både mellem barn og voksen og børnene imellem.

Den fælles litteraturoplevelse kan åbne for børns glæde ved sprog og læsning. At styrke børns glæde ved sprog og læsning er ganske afgørende, da sprog og læsning er indgangen til kultur, sociale fællesskaber og viden. Det gør læsning til den mest afgørende færdighed i forhold til videre læring hos både børn, unge og voksne.

Det får I fra biblioteket

- Seks sprogstartsposer til et seksugers sprogstartsforløb med billedbøger og sprogstartsmaterialer.
- En pose med analoge og digitale læringsmaterialer. Der medfølger instruktioner til de digitale læringsmaterialer.
- Forældrebrev og brev til kommende sprogstartsbørn med information om sprogstartsforløbet.
- Et koncept, der understøtter den styrkede pædagogiske læreplan. (Læs mere på Sprogsporet.dk.)

Hvem er sprogstartsposerne til?

Sprogstartsmaterialet under Bibliotekernes Sprogspor er målrettet dagpleje- og vuggestuebørn. Det er hensigten både at ramme det sprogstærke barn og barnet, der er sprogligt udfordret. Det betyder, at du – som én af barnets nærmeste – tilpasser og justerer materialet, så det passer til den børnegruppe, du har i vuggestuen/dagplejen. Desuden indeholder sprogstartsposerne gør-det-nemmere- og gør-det-sværere-strategier, som netop giver mulighed for at møde barnet, hvor det er, og kan udfordre barnets sprog derfra.

Sprogstartskonceptet er bygget op om fire centrale områder inden for børns sproglige udvikling; Lydlig opmærksomhed, ordforråd, skriftsproglige kompetencer og narrative kompetencer.

Læs mere på Sprogsporet.dk. Her kan du og dine kollegaer også finde mere viden om og inspiration til arbejdet med børn og sprog. Her finder du også et opslag, hvor du kan skrive, hvilken billedbog I læser. Hæng den et synligt sted, så forældre har mulighed for at følge med i, hvad det er, I læser, leger og taler om. Sideløbende med sprogstartsførløbet i vuggestuen/dagplejen kan forældre finde ideer og inspiration til at fortsætte læsningen og legen hjemme.

Hvad er der i en sprogstartspose?

I poserne er der en billedbog og evt. en kopi af bogen i A3-format. Du kan bruge kopien, når du skal læse højt for mange. Der er konkrete materialer som fx legetøj, fotos mm. i alle poser. Intentionen med sprogstartsmaterialet er at kunne give mulighed for, at barnet kan høre, gøre, røre og se ord i mange forskellige sammenhænge. I hver sprogstartspose er der også en trin-for-trin-manual, der grundigt beskriver hvordan og hvornår fx billedbogssnak og sproglege inddrages. I posen er der et bredt udvalg af sproglege, som opfordrer til snak, leg og bevægelse i nær sammenhæng med billedbogen. Til flere af sproglegene benyttes skumterningen med lommer. Her skal du selv udskifte billederne, så de passer til ugens billedbog. Alle billeder er i sprogstartsposerne og skal blot klippes ud.

Da genkendelighed og gentagelser er afgørende for sprogudviklingen hos det enkelte barn, har vi blandt andet valgt, at hver sprogstartsdag indledes og afsluttes med Sprogstartssangen. Sprogstartssangen er i alle sprogstartsposer og kan hentes på Sprogsporet.dk.

Sprogstartsmaterialerne er udviklet af bibliotekarer, kvalificeret af sprogspædagog ved Daginstitutionen Bornholmegade, Aalborg, Heidi Jørgensen, sprogspædagog i Børnehuset Egholm Færgevej, Aalborg, Pernille Juhl Dorf, forsker Torkil Østerbye, som ved ualmindeligt meget om børns sprogtilegnelse, samt forsker Stig Toke Gissel, der blandt andet arbejder med analoge og digitale læremidler.

Sprogstart 1-3 år er en videreudvikling af de materialer, der er udarbejdet i forbindelse med forskningsprojektet Projekt Sprogstart. Det var et toårigt forskningsprojekt, der satte fokus på bibliotekets indsats ift. børnehavebørns sproglige udvikling. Forsker Dorthe Bleses fra Trygfondens Børneforskningscenter fulgte projektet og var klar med forskningsresultaterne juni 2019. Forskningsprojektet modtog støtte af Slots- og Kulturstyrelsen. Læs mere på Sprogsporet.dk.

Hvad er et sprogstartsførløb?

Der arbejdes med én sprogstartspose pr. uge i et seksugers førløb. Dvs. at der i alt er seks sprogstartsposer i førløbet. Du bestemmer selv, i hvilken rækkefølge du vil bruge poserne. I vuggestuen er det op

I hver pose er der materialer til tre dage:

- Dag 1: Højtlesning og fokusord. Til hver billedbog hører en række fokusord, som knytter sig til det tema, der tages udgangspunkt i. I de fleste tilfælde kan fokusordet illustreres med et konkret materiale, et billede eller en bevægelse.
- Dag 2: Guidet læsning* og billedbogssnak. Der er udviklet en billedbogssnak til hver billedbog, som bruges på dag 2 i alle uger. Billedbogssnak tager udgangspunkt i billedbogens tekst og billeder, skrift, form og grafik. Der tales om stort og småt – igen med udgangspunkt i det tema, den enkelte sprogstartspose er knyttet op på. Fx modsætninger eller følelser.
- Dag 3: Fælles oplæsning og sproglege. Sproglegene – både dem med og uden digitale læringsmaterialer – bruges på dag 3. Her vælger du mindst to sproglege, som passer til din børnegruppe. I flere af poserne er der fotos og/eller kopier af billeder fra billedbøgerne, som skal klippes ud på forhånd, så de kan bruges i fx skumterningen.

*Guidet læsning: Bogen læses med plads til, at du følger børnenes kommentarer og tager små samtaler om det, der læses. Dog er der fokus på at guide børnene tilbage til historien med henblik på at læse hele bogen.

til dig og dine kollegaer at vurdere, om afviklingen af forløbet skal deles mellem jer, eller om det er en enkelt af jer, der afvikler hele forløbet. Som dagplejer har du af gode grunde ikke samme mulighed for at dele forløbet med en kollega – med mindre du er en del af en stordagleje.

Hvad skal jeg?

Sprogstart består af et seksugers forløb, som du – som pædagog eller dagplejer – afvikler i vuggestuen eller dagplejen. Med udgangspunkt i en fælles litteraturoplevelse læser og leger du med en børnegruppe på ca. fem børn tre gange om ugen. Læs billedbog og trin-for-trin-manual og udvælg sproglege før du læser og leger med børnene.

Hvor lang tid tager det?

- Dag 1: Højtlesning og fokusord for alle børn i gruppen, ca. fem børn. Tid: Ca. 20 minutter.
- Dag 2: Guidet læsning og billedbogssnak. Børnene deles i to eller tre grupper efter dit kendskab til børnene. Tid: To til tre gange ca. 20 minutter.
- Dag 3: Fælles oplæsning og sproglege. Børnene deles i to grupper efter dit kendskab til børnene. Tid: To gange ca. 20 minutter.

Er det ikke muligt at inddele børnene i grupper, så sæt på skift fokus på børnene, så alle får mulighed for at bruge sproget.

Det er naturligvis op til dig at vurdere, hvilke tre dage i ugen du vil bruge sprogstartsmaterialerne. Om det er faste dage, fx tirsdag, onsdag og torsdag, eller om det skifter fra uge til uge, afgøres bedst af dig. Det er vores erfaring, at de 20 minutter til læsning og leg passer godt til aldersgruppen. Gør dig dine egne erfaringer!

Hvad kan en billedbog?

Sprogstart er meget mere end at læse en god billedbog højt. Men det starter der. Med at læse en god billedbog højt. Det er afgørende, at oplæsningen bliver så autentisk og troværdig som muligt: Det betyder, at du kan tage din stemme og krop i brug under oplæsningen, hvis det falder dig naturligt. Den nærværende og troværdige oplæsning er et godt udgangspunkt for børnenes lyst og mod til efterfølgende at lege med indholdet i billedbøgerne.

Billedbogen kan noget særligt! Den kan eksempelvis fortælle flere historier på én gang: Ordene kan fortælle én historie, mens billederne kan fortælle en anden. Skriftstørrelse og grafik kan understrege og udpege væsentlige dele af den historie, der fortælles. Du kan rette børnenes opmærksomhed mod samspillet mellem forskellige udtryksformer som netop skrift, billeder, grafik og former.

I Sprogstart 1-3 år henviser vi til forskellige film. Filmene har vist sig at have stor værdi, da de giver børnene mulighed for, at de kan bruge alle deres sanser, mens de ser film. Samtidig kan filmen understøtte billedbogens tema.

I sprogstartsposerne er der evt. kopieret materiale fra billedbøgerne. For at fastholde et fokus på billedbogens indhold, bruges materialerne til at understøtte blandt andet billedbogssnak og sproglege. Aalborg Bibliotekerne har særlig tilladelse fra fx forfattere og forlag til at bruge disse i forbindelse med Sprogstart. **Materialerne må naturligvis ikke viderekopieres.**

Hvad kan de digitale læringsmaterialer?

Digitale læringsmaterialer og andre digitale platforme inddrages i en række af sproglegene i Sprogstart 1-3 år, fordi de kan være med til at understøtte børnenes sproglige udvikling. Med udgangspunkt i litteraturen kan de digitale læringsmaterialer være med til at fastholde et fokus på det overordnede læringsmål for Sprogstart: Sprogudvikling. De digitale læringsmaterialer er inddraget som det, de er, nemlig et redskab, og inddrages kun der, hvor det giver mening ift. børns sproglige udvikling. Teknologien er ikke med for teknologiens skyld. At koble de digitale læringsmaterialer og andre digitale platforme på indholdet i litteraturen (det analoge) giver nye muligheder (og udfordringer) i arbejdet med børns sprog.

De digitale læringsmaterialer og andre digitale platforme er legeredskaber, som skal indgå og understøtte litteraturen uden at forstyrre læseoplevelsen. De digitale læringsmaterialer – som kan optage og afspille lyd – kan anvendes til at lave fokuserede nedslag i billedbogen, og dermed skærpe opmærksomheden på udvalgte ord og sætninger, passager og billeder fra bogen. De giver mulighed for meddigtning, gendigtning og moddigtning med lydoptagelser.

Før sprogstartsforløbet går i gang, opfordrer vi til, at børn og dagplejere/pædagoger sammen finder ud af, hvad de forskellige digitale læringsmaterialer kan, og hvordan de kan det. En formiddag med overskriften: Sig goddag til teknikken, hvor børn og voksne sammen eksperimenterer med de forskellige digitale læringsmaterialer, der er til rådighed. Når selve sprogstartsforløbet skydes i gang, er børn og voksne fortrolige med de digitale læringsmaterialer, hvilket gør, at fokus kan rettes mod litteraturens indhold og børnenes sproglige udvikling.

Valg af billedbøger

Billedbøgerne er valgt på baggrund af indhold og kvalitet. Vi har med vores faglighed som bibliotekarer søgt et bredt udvalg af danske og udenlandske forfattere, som alle har det til fælles, at de har noget på hjertet. De fleste billedbøger er af nyere dato – bortset fra enkelte, som netop på grund af deres kvalitet er med i sprogstartsposerne.

Køreplan for pædagoger og dagplejere

- Før sprogstartsforløbets start modtager du de seks sprogstartsposer og posen med analoge og digitale læringsmaterialer fra biblioteket. Du modtager også et brev til forældrene i vuggestuen/daglejen om Sprogstart 1-3 år og et brev til kommende sprogstartsbørn.
- Se filmen om Sprogstart 1-3 år, som du finder på Sprogsporet.dk. Filmen viser, hvordan sprogstartsposerne kan bruges.
- I Sprogstart 1-3 år er der en tæt kobling mellem vuggestue/dagleje og biblioteket. Det er biblioteket, der introducerer sprogstartsforløbet hos dig eller på biblioteket. For både dig og børnene. Undervejs i forløbet vil du blive kontaktet af biblioteket, hvor du opfordres til at dele oplevelser og udfordringer.
- Det seksugers forløb afvikles af dig i vuggestuen/daglejen.
- Som afslutning på sprogstartsforløbet besøger I biblioteket. Her vil I blive vist rundt og så skal der selvfølgelig både læses og leges på biblioteket.
- Efter forløbets afslutning afhenter biblioteket sprogstartsposer og posen med analoge og digitale læringsmaterialer.

BIBLIOTEKERNES SPROGSPOR HAR MODTAGET STØTTE AF SLOTS- OG KULTURSTYRELSEN